Newe Zeytung aus Niderland.

Warhafftige vnd grund=
liche Beschreybung/ Was sich in kurtzer
zeyt/ dises 1582. Jars in den Niderlanden hat zugetra=
gen/ vnd wie die gwaltige Statt Gröningen/ in Westfrießland gele=
gen/ von der allgemeinen Staden Volck/ nach dem sie vast zwey Jar
lang hart belegert gwesen/ den Alfften Januarij durch verretterey ist
eingenommen worden/ vnnd hernach den 18. Tag diß Monats Ja=
nuarij/ von der Königklicher Mayestat zu Hispanien Kriegs volck wi=
derumb mit listen gewunnen vnd erobert/ auch was grausam zuuor
nie erhörte erschröckliche Tyraney vnnd/ Blutuergiessen sie
darin geübet vnd begangen haben/ ist alles auffs kürtzest
hernach beschriben. Aus Niderlendischer Sprach
in hoch Teutsch pracht vnd verfast.

ANONYMUS

NEWE ZEYTUNG AUS NIDERLAND

NIEUW BERICHT UIT NEDERLAND

1 5 8 2

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

18 september 2018

INHOUD

BRON

1582, Keulen

http://www.zvdd.de/dms/load/met/?PPN=urn%3Anbn%3Ade%3Abvb%3A12-bsb00028872-3

https://download.digitale-sammlungen.de/pdf/1536697216bsb00028872.pdf

HET OMSLAG

Nieuw bericht uit Nederland.

Waarachtige en grondige beschrijving van wat zich in korte tijd in dit 1582e jaar in de Nederlanden heeft afgespeeld, en hoe de geweldige stad Groningen, in Westfriesland gelegen, door het volk van de Generale Staten, nadat ze bijna twee jaar lang belegerd is geweest, op de 11e januari door verraderij is ingenomen, en daarna op de 18e dag van deze maand januari door het krijgsvolk van de koninklijke majesteit te Spanje wederom met list gewonnen en veroverd is. En welke gruwelijke, eerder nooit gehoorde, verschrikkelijke tirannie en bloedvergieten zij daarin uitgeoefend en begaan hebben, is ook allemaal zo kort mogelijk hierna beschreven.
Vanuit de Nederlandse taal in het Hoogduits
vertaald en opgesteld.

DE TEKST

De stad Groningen in Westfriesland gelegen, is vrijwel meer dan twee jaar lang door de 17 Staten der Nederlanden zwaar belegerd en beangstigd geweest, omdat ze derhalve geen toevoer of vat met proviand en andere nooddruft meer gehad heeft, en kon bekomen.

Nu ze in een dusdanige nood en beangstiging was, hebben de oversten der stad, de hoofdmannen en bevelhebbers met de burgerij beraadslaagd of zij met de vijand een schermutseling of treffen zouden houden, hetgeen de burgerij niet geweigerd heeft, doch ingewilligd. Derhalve hebben zij onder elkander eensluidend besloten om op een bepaalde dag, die de 2e januari van dit 1582e jaar was, met een paardenmacht[1] een uitval te doen. Toen nu de tijd naderbij was gekomen, hebben zij zich toegerust en zijn zij op een vroege tijd van de dag met geweld uitgevallen, hebben de vijand met dapper gemoed aangevallen en met hem geschermutseld. Doch de vijand heeft zich geweldig meer teweer gesteld, zodat die van Groningen wederom terug naar de stad met grote schade en verlies van hun volk de vlucht hebben genomen, en meer dan dertienhonderd man hebben achtergelaten en verloren.

Daarna is op dezelfde dag ’s nachts de burgerij samen met het krijgsvolk dat daarin gelegen was, van wie er rond de zestien vaandels[2] zijn geweest, oproerig geworden tegen hun oversten en hoofdmannen, en hebben zij hun logement[3] bestormd en ook sommigen daaruit doodgestoken, want de burgers waren geen andere mening toegedaan, dan dat er een verraderij onder hen was ontstaan, zodat schier niemand meer wist wie vriend of vijand was geweest.

Toen er nu een dergelijk verscheuring en wanorde tussen de burgers en hun oversten geweest was, is zulks door diverse

---

[1] “Hörsz macht”. Oud-Hoogduits: ‘hros’ is ‘paard’.
[2] “Fendlein”. Feitelijk een verkleinwoord: ‘vaantjes’.
[3] “Losoment”. Dit kan de gevangenis zijn geweest.

verraders die van de stad naar buiten waren uitgevallen, aan de vijand verkondigd geworden, en ook hoe groot het aantal burgers was, die liever statelijk dan koningsgezind waren. Daarnevens hebben zij ook hun kentekenen gegeven, waarmede zij te herkennen waren. Op een dergelijke beraden en genoegzame mededeling is het leger van de Generale Staten, dat meer dan achttienduizend man sterk is geweest, in gezwinde ijl opge-

die selbige nacht die Statt Gröningen / an zweyen orten mit heff-
tigem Sturm angefallen/ vnd durch das gwaltig stürmen vnnd
vnablößlich anhalten / haben sie als bald die Mauer vn̄ Statt er-
obert/ vnd als erstochen vnd vmbgebracht was sie nur zur gegen-

broken en heeft het diezelfde nacht de stad Groningen op twee plekken met hevige bestorming aangevallen. En door de geweldige bestorming en het niet-aflatende aanhouden, hebben zij spoedig de muren en de stad veroverd, en allen doodgestoken en omgebracht die zich maar tegen hen teweer gesteld hadden, of zich hadden laten vernemen of laten zien als weerspannig, slechts met de uitzondering waar men in de huizen op grond van het lot dat door de verraders gegeven was, bevonden heeft dat men daar brandende lantaarns voor de vensters had opgehangen of aangestoken. Datgene is het statelijke kenmerk geweest. Verder heeft alles zich moeten overgeven[4] wat bij het eerste aantreffen gegrepen[5] is.

Daarna hebben zij in de ochtend, toen de dag was aangebroken, de stad geplunderd en een grote hoeveelheid volk nog gevonden, dat zich in kamers, kelders en andere oorden verstopt en verborgen had gehouden. Dat hebben zij ten hoogste gesanctioneerd. En wie zich niet heeft kunnen vrijkopen[6], hebben zij erbarmelijk doodgestoken en omgebracht.

En toen zij hun handen genoeg in zoveel onschuldig bloed hadden gewassen, hebben zij tenslotte op een hoop gedragen, uit alle kerken en kloosters in de stad, alle altaren en tafelen, de

[4] “her hallten”.
[5] “begriffen”.
[6] “was sein rantzion nit hat geben künnen”.

beeltenissen van Christus en andere heiligen, samen met andere sieraden der kerken. En alles hebben zij met elkaar met vuur verbrand. Bij zulk een verbranden zijn grote, merkwaardige en verschrikkelijke mirakels en wondertekens gezien. Daar zou veel over te schrijven zijn, doch omwille van de beknoptheid is het hier onnodig om het te vermelden, tot er een andere keer daarover een afzonderlijk traktaat aan den dag zal komen.

Nadat nu dit statelijke volk zijn razernij en moedwil aldus had uitgeoefend en uitgevoerd, hebben zij de vaandels die zij daarbij bekomen hadden, op de stadsmuren en schansen gestoken, en met grote vreugde getriomfeerd en de stad met proviand en andere toebehorende nooddruft, en ook met divers geschut en munitie goed verzorgd. Want zij waren zeer bezorgd om het koningsgezinde volk dat Groningen had moeten ontzetten.

Toen nu van zulk een treurige tijding aan de oversten van de koninklijke majesteit te Spanje, die indertijd in Breda waren gelegen, kond werd gedaan, hebben zij spoedig hun volk verzameld, dat overal in het land gelegen was, en zijn zij met een goede uitrusting op de schepen gegaan, van welke schepen er zesendertig geweest zijn; en bij ijdele nacht naar Westfriesland gevaren en daar vijf mijl van Groningen verwijderd aangekomen. En met gezwinde list en praktijken hebben zij zich in groepen verdeeld, waarvan zij in de ene groep veertien vaandels geordend hebben met de kleuren en veldtekenen van de prins van Oranje als stoottroepen. En bij deze voorop gaande groep hebben zij ook geordend tweehonderd wagens, met spijs en drank beladen, doch alles vergiftigd, en via hun vooraankondiging met brieven en geschriften, alsof zij door de 17 landen der Generale Staten aan hen toegezonden waren, hun derhalve de vriendelijke groeten en gelukwensen met de zege aangeboden, waarover het statelijke volk in Groningen gans blij is geweest. En met vreugde hebben dezen alle tweehonderd proviandwagens van hen aan- en afgenomen.

Toen nu deze listige praktijk voor de Spaanse groep voortgang heeft gevonden en tot hun voordeel gestrekt heeft, hebben zij zulks aan de achterop komende groep spoedig in gezwinde ijl verkondigd. De groep die de achterhoede gevormd heeft, heeft ongeveer een halve mijl van de stoottroepen achter een bos in goede, sterke ordening gestaan, en van hen zijn er nog meer dan tweeëntwintig vaandels geweest. Zij hebben zich gezwind opgemaakt en zijn de stoottroepen nageijld.

Toen nu echter de stoottroepen de poorten en deuren hadden geopend en het merendeel binnen was gekomen, hebben zij spoedig de geschutten overlopen en de deuren ingenomen en behouden. Daarna zijn de vervolgtroepen van de gemelde tweeëntwintig vaandels met alle geweld nagedrongen en zijn zij begonnen met neersteken en moorden. Allen die zij aantroffen, jong en oud, vrouw en kind, ja, alles wat maar leven heeft gehad, hebben zij ellendig doodgestoken en omgebracht. Hierbij hebben zij niemand op enigerlei wijze verschoond. Velen van hen zijn van zulk een ellende en schrik de kerken binnengehold, waar zij erbarmelijk tot God hebben geroepen en geweend. Doch zelfs daar hebben zij geen vrijheid mogen verkrijgen. Toen de Spanjaarden hen hoorden, zijn ze over hen heen gevallen, hebben zij de kinderen van de schoot en borst van de moeders gerukt, en met hen net zo vijandelijk gehandeld als zij ook daarvoor met hen hadden gedaan. Kortom, alles heeft in hun aangezicht moeten sterven, zodat de kerken vol dode lichamen hebben gelegen. en de ganse stad dermate met bloed gevuld is geweest dat het nauwelijks te vertellen is, en voor de mens die er niet wezenlijk bij is geweest, moeilijk te geloven is. Hoe zij indertijd het ganse firmament op dezelfde dag voor en na in bloedige kleur veranderd hebben. Ook zijn de dode lichamen, waar men ze heeft zien liggen, allemaal in huizen en kerken en stegen tezamen kruisgewijze neergelegd, aldus, dat zij hun de armen gestrekt hebben als waren zij gekruisigd. Deze jammerlijke tragediën overtreffen alle geloofwaardigheid.

Verder heeft men ook uit geloofwaardige geschriften ervaren, dat de koninklijke majesteit te Spanje zich geweldig toerust met krijgsvolk, te water en te land, met het voornemen om met gans geweld en legerkracht naar Brabant te trekken. Met name hebben zij vele duizenden Spanjaarden door de Inquisiteurs laten bevrijden. Voordat ze het land uit zouden trekken. heeft men hun de vrijheid moeten geven om buiten de landen van de koninklijke majesteit te roven en branden, vrouwen en meisjes te schenden, en naar hun wil en welgevallen met hen te leven. Zulks is hun alles toegelaten geworden door de Inquisiteurs zonder enige straf en tegenspraak. Derhalve hebben de getrouwen van land en steden zich wederom verzameld tot moorden, roven en branden. Zo hebben zich ook na dit verschrikkelijke bloedvergieten in korte tijd in Brabant diverse steden afgewend, te weten Dokkum, Dam, in Friesland, Leeuwarden, en Maastricht is ook wederom van de koning afgevallen en andermaal samen met andere steden opnieuw meinedig en trouweloos geworden.

Ook hebben de statelijken, het krijgsvolk van de koninklijke majesteit te Spanje, in het land overal de wateren en bronnen vergiftigd, en een groot, machtig aantal der haringtonnen samen met andere vissen vergiftigd en ze hun toegestuurd, van welke haringtonnen een aanmerkelijk aantal op de Rijnstroom niet met ijver, doch bij vergissing en onachtzaamheid verwisseld en aldus in het Oberland gekomen is. Daarvan zijn vele mensen onder hen de dood gestorven, of hebben andere schadelijke en langdurige ziekten ervan gekregen, zoals dan helaas Hoog-Duitsland met schade en nadeel in behoorlijke mate werkelijk inderdaad tot nu toe ervaren heeft.

Zo versterken zich de statelijken net zo goed als de koningsgezinden geweldig met alle macht, van dag tot dag, en is er helaas, God erbarme, zulk een gejammer en tweedracht in het land dat een mens het nauwelijks kan zeggen of geloven.

Want in het minste geloven noch vertrouwen zij elkander, want het doet zich zo vaak en veel voor, dat wie heden vriend is, morgen vijand is. God moge - door Zijn almacht - Zijn zegen tot vrede en eenheid verlenen en de vredelievende harten voor zulk een jammerlijke tweedracht uit genade behoeden en bewaren. Amen.

Er zijn ook uit geloofwaardige geschriften berichten voorhanden, hoe de oeroude stad Aken van het Roomse Rijk door het krijgsvolk van de koninklijke majesteit tot in de dertig-duizend sterk, gans hevig belegerd is, reden waarom zij (zoals de berichten luiden) gedwongen waren om het Heilige Roomse Rijk om hulp en bijstand aan te roepen, hoewel ook benevens deze tijding vermeld werd, hoe de infectie door de pestilentie hevig in het leger en in de staten geregeerd heeft, en wel bijna in het ganse Nederland. God wille deze en andere verdiende straffen en plagen genadiglijk van ons afwenden en verre houden.

Amen.

Gedrukt te Keulen, door
Niclas Schreyber.
1582.